

7.12.2021

Ympäristöministeriö

kirjaamo.ym(at)gov.fi
kirjaamo(at)ym.fi

Luonnos hallituksen esitykseksi kaavoitus- ja rakentamislaki

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi, joka koskee uutta kaavoitus- ja rakentamislakia (KRL). Uudella kaavoitus- ja rakentamislalla on tarkoitus korvata voimassa oleva maankäyttö- ja rakennuslaki. Lausuntopyyntö koskee myös samassa yhteydessä esitettyjä muutoksia eräisiin muihin lakeihin.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) toteaa luonnoksesta hallituksen esitykseksi kaavoitus- ja rakentamislaki seuraavaa:

Yleisiä huomioita luonnoksesta hallituksen esitykseksi

Lapin ELY-keskus pitää kannatettavana, että ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on luonnoksessa vahvasti huomioitu mm. maakuntakaavaa ja yleiskaavaa koskevissa pykälissä, joihin sisältyy luonnonarvojen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamista ja vaalimista koskeva laadullinen vaatimus. Lapin ELY-keskus pitää kuitenkin maankäyttö- ja rakennuslaissa käytettyä käsitettä sisältövaatimukset kuvaavampana kuin laadulliset vaatimukset. Sisältövaatimus on yksiselitteisempi ja määrittää tietyn sisällön ja vähimmäistason, jota kaavalta tulee edellyttää. Laadun määrittäminen taas on jossain määrin rinnastettavissa odotuksiin ja siinä mielessä käsitteenä epämääräisempi.

Luku 1 Yleisiä säännöksiä

ELY-keskus huomioi, että 5 ja 6 §:ien suhde kaavojen laadullisiin vaatimuksiin ja kaavojen vaikutusten arviointiin jää esityksessä epämääräiseksi. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan sekä 5 §:ssä (Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen kaavoituksessa ja rakentamisessa) että 6 §:ssä (Kansallinen turvallisuus ja suuronnettomuusvaaraa aiheuttavat toiminnot kaavoituksessa ja rakentamisessa) tulisi olla viittaukset maakunta-, yleis- ja asemakaavan laadullisiin vaatimuksiin (20, 29 ja 39 §:t) samalla tavoin kuin maailmanperintökohteita koskevassa 7 §:n 2 momentissa, ja/tai pykälään 20, 29 ja 39 tulisi lisätä viittaus 5 §:ään, 6 §:ään ja 7 §:ään, jotta myös 5 ja 6 §:ien huomioon ottaminen kaavoituksessa tulisi varmistettua. Asia on olennainen myös kaavan laillisuuden arvioinnin näkökulmasta.

Luku 2 Viranomaiset

10 § Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävät

Ehdotettavat muutokset palauttaisivat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävät valvonnan osalta lähelle ennen vuoden 2017 lakimuutosta vallinnutta tilannetta, mikä olisi Lapin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan erittäin kannatettavaa mm. ilmastotavoitteiden saavuttamisen kannalta. Muutoksenhakuoikeuden selkeyttäminen tehostaisi myös hallinto-oikeuksien resurssien käyttöä, kun hallinto-oikeuden aikaa ei kuluisi harkintaan siitä, onko ELY-keskuksella valitusoikeutta.

Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan että "rakentamisen osalta valvontatehtävä ehdotetaan poistettavaksi kokonaan". ELY-keskuksen näkemyksen mukaan perusteluteksti on vähintäänkin epäselvä, sillä luonnoksen mukaan ELY-keskuksella olisi valitusoikeus myös mm. rakentamisluvasta tietyissä tapauksissa ja aina poikkeamisluvasta sekä rakentamisluvasta, johon sovelletaan erityisharkinta-aluetta koskevia säännöksiä.

14 § Viranomaisille kuuluvat seurantatehtävät

14.2 §:n mukaan ELY-keskuksen olisi huolehdittava kuntien alueidenkäytön ja rakennustoimen järjestämisen edistämistehtävän edellyttämästä alueiden käytön ja rakennetun ympäristön seurannasta ja sen lisäksi myös kulttuuri- ja luonnonympäristön tilan ja kehityksen seurannasta toimialueellaan. Esitys laajentaisi nykyisiä ELY-keskuksen alueidenkäyttöön liittyviä seurantatehtäviä luonnonympäristön tilan ja kehityksen seurantaan ja vaatisi kaiketi lisäresursointia tältä osin. Lisäksi kulttuuriympäristö on käsitteenä laaja ja epäselväksi jää, onko tässä yhteydessä tarkoitettu rakennettua kulttuuriympäristöä vai kulttuuriympäristöä ylipäänsä. Laajassa mittakaavassa kulttuuriympäristön tilan ja kehityksen seurannan tehtävien tulisi ELY-keskuksen käsityksen mukaan kuulua Museovirastolle ja alueellisille vastuumuseoille. Lisäksi ELY-keskuksen käsityksen mukaan sen tehtäväksi ei tulisi säätää luonnonympäristön tilan seurantaa kaavoitus- ja rakentamislaisissa. Pykälän sisältöä on syytä vielä harkita ja täsmentää.

Luku 3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

MRL 24 §:ään verrattuna on hyvä, että valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottaminen (KRL 17 §) on määriteltä täsmällisesti koskemaan kaavoitusta eri tasoilla. Pykäläluonnoksesta on kuitenkin poistettu MRL 24 §:ään sisältyvä momentti, joka koskee valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamista maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan kyseisen kirjauksen puuttuminen voi jättää epävarmuutta valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta esimerkiksi maakunnan muussa suunnittelussa, mikä osaltaan ohjaa maakuntakaavoitusta ja sen kautta alemman tason kaavoitusta. Maakuntaohjelmassa käsitellään ja ratkaistaan myös keskeisiä aluerakenteen kysymyksiä, joten ELY-keskuksen käsityksen mukaan valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita tulisi edistää myös

maakuntaohjelmatasolla. Aluekehittämislain 34 §:n mukaan viranomaisten tulee ottaa toiminnassaan huomioon maakuntaohjelmat. Myös muussa alueidenkäytön suunnittelussa kuin kaavoituksessa olisi tarpeen ottaa huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.

Luku 4 Maakuntakaava

Lapin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan maakuntakaavoituksen kehittäminen yleispiirteisemmäksi on kannatettavaa. Maakuntakaavan luettavuutta ja oikeusvaikutusten ymmärrettävyyttä ei tule vaikeuttaa siten, että osalla kaavasta on oikeusvaikutuksia ja osalla ei. Lisäksi ELY-keskus katsoo, että maakuntien erilaisuudesta johtuen maakunnille tulisi mahdollistaa ratkaista oikeusvaikutteisella kaavalla maakunnallista tai ylikunnallista merkittävää alueidenkäyttöä. Näin varmistettaisiin merkittävien asioiden huomioon ottaminen kuntakaavoituksessa.

ELY-keskus toteaa, että 21 §:n 1 momentista on jäänyt pois "...ja muutettaessa..." yleiskaavaa ja asemakaavaa, johon kuitenkin viitataan 3 momentissa ja hallituksen esitysluonnoksessa. ELY-keskus pitää tärkeänä, että 1 momentti koskee myös yleiskaavan ja asemakaavan muuttamista.

ELY-keskus huomauttaa, että voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaava 3 momentti on aiheuttanut tulkintaepäselvyyttä. Lain perusteluissa tulisi selkeästi todeta, missä tapauksissa maakuntakaava ohjaa asemakaavoitusta, esimerkiksi kun kunnassa ei ole voimassa olevaa yleiskaavaa asemakaavoituksen kohteena olevalla alueella.

Luku 5 Yleiskaava

29 § Yleiskaavan laadulliset vaatimukset

Luonnoksen 29.3 §:ssä säädetään yleiskaavan laadullisista vaatimuksista laadittaessa yleiskaavaa kaupunkiseuduilla. ELY-keskus näkee tärkeänä määritellä kaupunkiseutu esimerkiksi 3 §:n määritelmässä mm. siksi, että sitä ei sekoitettaisi alueisiin, joille on laadittava kaupunkiseutusunnitelma.

30 § Yleiskaavamääräykset

Suojelualueita koskeva suojelumääräys voisi olla myös määräaikainen. Luonnoksessa jää epäselväksi, millä menettelyllä suojelumääräyksen voimassaoloa voidaan jatkaa.

31 § Yleiskaavan oikeusvaikutukset muuhun suunnitteluun ja viranomaistoimintaan

ELY-keskus toteaa, että 1 momentista on jäänyt pois "...ja muutettaessa..." asemakaava, johon kuitenkin viitataan 3 ja 4 momentissa ja hallituksen esitysluonnoksessa. ELY-keskus pitää tärkeänä, että yleiskaavan ohjaus koskee myös asemakaavan muuttamista.

33 § Rakentamisrajoitukset ja toimenpiderajoitus

Niin lakiluonnoksen 1 momentissa kuin voimassa olevassa MRL 43.1 §:ssäkin puhutaan vain rakennuksen rakentamisesta. ELY-keskus huomauttaa, että on ollut tilanteita, joissa poikkeamista yleiskaavan määräyksistä on edellytetty muullekin toimenpiteelle kuin varsinaisen rakennuksen rakentamiselle, mikä on aiheuttanut tulkintaepäselvyyttä poikkeamisen tarpeesta. Toimenpiderajoitus koskee vain maisemaa muuttavaa toimenpidettä. On kuitenkin olemassa toimenpiteitä, joilla on vaikutusta yleiskaavassa ratkaistuun alueidenkäyttöön tai jotka voivat aiheuttaa esimerkiksi ympäristöhäiriötä. Tältä osin pykälää tai vähintään sen perusteluita olisi syytä täsmentää.

ELY-keskuksen käsityksen mukaan pykäläluonnoksen 2 momentin mukainen sanamuoto ei ainakaan helpota lainkohdan tulkintaa. Voisikin olla edelleen tarpeen MRL 43 §:n tapaan esimerkiksi suluilla osoittaa, milloin kyseessä on ehdollinen ja milloin ehdoton rakentamisrajoitus.

Luku 6 Asemakaava

35 § Asemakaavan tarkoitus ja sisältö

Pykäläluonnoksessa esitetään vastaavasti kuten MRL:ssäkin asemakaavan tarkoitus sekä asiat, jotka asemakaavassa tulee esittää. ELY-keskus kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että pykälän otsikointi voi harhaanjohtavasti viitata MRL:ssä esitettyihin asemakaavan sisältövaatimuksiin, jotka esitetään tässä lakiluonnoksessa asemakaavan laadullisina vaatimuksina. ELY-keskus kysyykin, onko kyseessä "Asemakaavan tarkoitus ja esittämistapa".

ELY-keskus pitää hyvänä, että tässä pykälässä sekä muissa asemakaavaa koskevissa pykälissä käytetään kokonaisuutta paremmin kuvaavaa käsitettä "alueidenkäyttö" MRL:ssä käytetyn käsitteen "maankäyttö" sijaan.

Mahdollisuus laatia asemakaavan muutos vaiheittain on ELY-keskuksen mielestä ennemminkin asemakaavan laatimista kuin sen esittämistapaa (lakiluonnoksen mukaista sisältöä). Tulisiko 35 §:n 3 momentti siten siirtää 36 §:n 3 momentiksi?

39 § Asemakaavan laadulliset vaatimukset

Pykälässä säädetään asemakaavan laadullisista vaatimuksista eli oikeudellisista vaatimuksista. ELY-keskus toteaa, että laadulliset vaatimukset käsitteenä jäävät epäselväksi ja herättävät kysymyksen, tulisiko asemakaavalla olla myös ns. määrällisiä vaatimuksia. Kuten jo edellä on todettu, ELY-keskus pitää selkeämpänä MRL:ssä käytettyä käsitettä asemakaavan sisältövaatimukset, joka on kuvaavampi silloin, kun on puhe asemakaavan laadinnassa huomioon otettavista sisällöllisistä asioista.

Pykäläluonnoksen 5 momentissa todetaan, että jos asemakaava laaditaan alueelle, jolla ei ole yleiskaavaa tai asemakaava laaditaan yleiskaavasta poiketen, on asemakaavaa laadittaessa soveltuvin osin otettava huomioon myös mitä yleiskaavan laadullisista vaatimuksista säädetään. ELY-keskus toteaa, että säädösluonnos asemakaavan laatimisesta yleiskaavasta poiketen voi aiheuttaa epäselvyyttä siitä, miten väljästi yleiskaavan asemakaavaa ohjaavaa roolia tulkitaan ja voiko syntyä ristiriitaa siitä, missä määrin yleiskaava ohjaa asemakaavan laatimista. ELY-keskus ehdottaa, että lain perusteluihin kirjattaisiin tarkemmin, missä tilanteissa on mahdollista poiketa yleiskaavan ohjausvaikutuksesta asemakaavaa laadittaessa. Esimerkiksi yleiskaavan vanhentuneisuudesta on säädetty 31.4 §:ssä, joten tässä yhteydessä olisi hyvä avata muita mahdollisia tilanteita.

40 § Asemakaavamääräykset

40 §:n 2 momentin mukaan suojelualueita koskeva suojelumääräys voisi olla myös määräaikainen. Lakiluonnoksen mukaisten asemakaavan laadullisten vaatimusten mukaisesti luonnonympäristöä tulee vaalia siten, että niiden erityiset arvot säilyvät. Lapin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan suojelumääräykset voivat olla alueen osoitetun käyttötarkoituksen lisäksi keskeisiä erityisten arvojen säilyttämisen näkökulmasta. Lakiluonnoksen perusteluista ei ilmene, miten asemakaavan lainmukaisuutta voidaan arvioida, jos osa määräyksistä voi olla määräaikaisia. Jää myös epäselväksi, millä menettelyllä suojelumääräyksen voimassaoloa voidaan jatkaa, tai miten suojelumääräys lakkaa olemasta voimassa.

Luku 8 Erityisharkinta-alue ja ranta-alueista koskevat erityiset säännökset

52 § Erityisharkinta-alue

ELY-keskuksen näkemyksen mukaan erityisharkinta-alue ei käsitteenä kuvaa sitä, mistä erityisessä harkinnassa on kyse. Uusi käsite viittaa toimintatapaan eikä alueen ominaisuuksiin. Kuvaavampi käsite olisi nykyisen lain mukainen suunnittelutarvealue. Harkinta on mm. erilaisiin lupamenettelyihin liittyvä toimi, jonka perusteella viranomaiset tekevät esimerkiksi päätöksiä. Erityisharkinta voidaan myös rinnastaa tarkoituksenmukaisuus- ja laillisuusharkintoihin, jolloin alueen määrittely ja käsitteen ymmärtäminen vaikeutuvat entisestään.

53 § Suunnittelutarve ranta-alueella

ELY-keskuksen näkemyksen mukaan lainkohtaa on luonnoksessa selkeytetty ja 2 momentin 3-kohtaan on lisätty tarpeellinen reunaehto, jossa maa- ja metsätalouden tai kalatalouden harjoittamista varten tarpeellinen rakentaminen sidotaan olemassa olevaan maaseutuyritykseen. MRL:ssä ko. lainkohta on hyvin tulkinnanvarainen ja on ELY-keskuksen kokemuksen mukaan johtanut useissa tapauksissa poikkeamisveloitteen kiertämiseen kyseenalaisin perustein. 3-kohtaa voikin olla tarpeen edelleen avata lain perusteluissa.

54 § Ranta-alueita koskevan yleis- ja asemakaavan laadulliset vaatimukset

ELY-keskus pitää hyvänä ranta-alueita koskevien laadullisten vaatimusten ulottamista kaikkeen yleis- ja asemakaavoitukseen ranta-alueella.

55 § Kiinteistönomistajan oikeus loma-asutuksen järjestämistä koskevan ranta-asemakaavan laatimiseen

ELY-keskus pitää hyvänä pykäläluonnoksessa esitettyä laatimistapaa, jossa alueita voidaan osoittaa erityisestä syystä myös vakituista asutusta ja muita käyttötarkoituksia varten. Osa ranta-asemakaavoista sijaitsee yhdyskuntarakenteellisesti siten, että kunta ei katso asemakaavan laatimista tarpeelliseksi, mutta esimerkiksi vakituisen asutuksen osoittamisen ei voida myöskään katsoa olevan vastoin asemakaavan laadullisia vaatimuksia.

Luku 10 Tuulivoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Kunnat eivät tyypillisesti kaavoita sähkönsiirron johtokäytäviä. Luonnoksen 61 § vastaa nykyisen lain 77 b §:ää. Ehdotettu 3-kohta tuulivoimalan teknisen huollon järjestämisestä tarkoittaa Lapin ELY-keskuksen käsityksen mukaan huoltoteiden, kaapeloinnin ja sähköverkkoon liittymisen järjestämismahdollisuuksia. Lakiluonnoksen perusteluissa esitetään, että mainitut seikat voivat olla mainittuja järjestelyitä. Lapin ELY-keskuksen käsityksen mukaan lain perusteluista tulee ilmetä selvästi, että 3-kohdan mukaiset seikat on otettava huomioon tai niiden on oltava jopa edellytys tuulivoimarakentamiselle.

ELY-keskus kiinnittää huomiota siihen, että tuulivoimarakentamisesta yleiskaavoitettavan alueen sisällä aiheutuu kiinteistönomistajille ympäristöhaittaa ja tuulivoimarakentaminen rajoittaa kiinteistön käyttöä riippumatta siitä, sijoittuuko tuulivoimala kiinteistönomistajan omalle maalle vai naapurikiinteistölle. ELY-keskuksen käsityksen mukaan kohtuuton haitta maanomistajille tulisi em. johtuen arvioida muusta yleiskaavoituksesta poikkeavalla tavalla. Tulisiko lain perusteluissa selventää tuulivoimarakentamisen luonnetta siten, että perusteluista kävisi ilmi rakentamisen sijoittuminen ja ympäristöhäiriöiden laajuus ja maanomistajien saamat edut tai maanomistajille aiheutuvat haitat? Olisiko erityisissä laadullisissa vaatimuksissa tarpeen kiinnittää huomiota asiaan säädösten tasolla?

Luku 11 Osallistuminen ja vuorovaikutus kaavoituksessa

MRL:ssä ja sen asetuksessa osallistuminen ja vuorovaikutus on kirjattu hajanaisesti useaan eri kohtaan. Lapin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan KRL-luonnoksen luku 11 on hyvä, yhtenäinen kooste osallistumisesta ja vuorovaikutuksesta kaavoituksessa. Olisiko kaavoitusmenettelyn ymmärrystä lisätty vielä sillä, että kaikki kaavoitusmenettelyn vaiheet olisi kerätty yhteen lukuun?

63 § Tiedottaminen ajankohtaisista kaava-asioista

63 §:ssä säädettävä tietoaineisto on hyvä uudistus ja useat kunnat ilmoittavat kaavoitushankkeistaan kunnan nettisivuilla jo nytkin. Kunnan tarjoamasta tietoaineistosta olisi hyvä olla saatavilla myös voimassa olevat kaavat.

Aineiston saavutettavuuteen tulee kiinnittää huomiota, etenkin niiden osallisten kohdalta, jotka eivät käytä digitaalisia palveluja. Kaavoituskatsaus on ollut vuosittainen yhteenveto ja ajantasaistaminen. Siitä luopuminen keventää kuntien työtaakkaa, mutta vuosiyhteenvedon tekemiseen ja siitä tiedottamiseen veloitetaan sen tilalta. Etuna on kuitenkin kaavoitusaineiston ajan tasalla olo ja digitaalinen saatavuus koko ajan.

Kaavoitusaloitteiden lisäys tietoaaineistoon toisi kieltämättä läpinäkyvyyttä, mutta lienee tarpeetonta tarjota vaikutusmahdollisuuksia kaavoitusaloitteisiin ennen niiden hyväksymistä. Kaavoitusmenettelyssä on kuitenkin useita vaikutusmahdollisuuksia ennen kaavan mahdollista hyväksyntää.

64 § Vuorovaikutus kaavoitusmenettelyssä

Käsitteisiin on syytä kiinnittää huomiota. Tässäkin pykälässä maanomistajan tilalta tulisi käyttää käsitettä kiinteistönomistaja.

65 § Osallistuminen ja vaikuttaminen kaavan aloitusvaiheessa

65 §:n mukaan osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa ei tarvitsisi laatia vaikutuksiltaan vähäisestä asemakaavasta. Nykytilanteessa vähäisyys aiheuttaa tulkintaepäselvyyksiä, joten laissa vähäisyys tulisi määritellä varsin tarkasti. Hallituksen esitysluonnoksessa kuten MRL:ssakin todetaan, että "vähäisenä ei olisi pidettävä sellaista asemakaavamuutosta ... taikka nostetaan rakennusoikeutta tai rakennuksen sallittua korkeutta ympäristöön laajemmin vaikuttavalla tavalla", jne. Tulkinnanvaraa on aiheuttanut erityisesti lauserakenne; riittääkö jo pelkkä rakennusoikeuden nostaminen siihen, ettei asemakaavamuutosta olisi pidettävä vähäisenä, vai tuleeko rakennusoikeuden nostamisenkin vaikuttaa ympäristöön laajemmin.

Pykälässä ehdotetaan myös säädettäväksi, että osallisille olisi varattava mahdollisuus esittää mielipiteensä osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. MRL:ssa ei ole mielipiteen esittämismahdollisuutta MRL 63 §:n yhteydessä. ELY-keskus ei kannata uusien vaiheiden lisäämistä kaavoitusmenettelyyn.

66 § Osallistuminen ja vaikuttaminen kaavan valmisteluvaiheessa

Mahdollisuus antaa mielipiteitä kaavan valmisteluaineistosta tosiasiallisesti säilytetään, mutta luonnoksen mukaan muutetaan käsitteistöä. ELY-keskus on pitänyt hyvänä nykyisen säädöksen mukaista käsitettä "valmisteluaineisto" "kaavan valmisteluun liittyvien keskeisten valintojen ja vaihtoehtojen sisällöstä, vaikutuksista ja niiden perustana olevasta tietopohjasta" sijaan. ELY-keskus toivoo, että valmisteluaineisto-sanaa käytettäisiin 66 §:n 1 momentissa ja sen mainittu sisältö olisi selitteenä. Tämä helpottaisi esimerkiksi kunnan asiakirjojen laatimista. Vai onko tarkoitus, että käytetään pelkästään käsitettä "aineisto", kuten 66 §:n perustelujen toisessa kappaleessa on käytetty? Lisäksi ELY-keskus huomauttaa, että samassa kappaleessa puhutaan kaavahankkeesta, vaikka kaava on suunnitelma. Epäselväksi

myös jää, mitä perusteluissa mainituilla osallistumistilanteilla tarkkaan ottaen tarkoitetaan.

69 § Ilmoittaminen kaavan hyväksymisestä

Lapin ELY-keskus katsoo, että ELY-keskusta tulisi muiden osallisten tapaan tiedottaa ilman erillistä pyyntöä kaavan hyväksymistä koskevasta päätöksestä. Tämä on tärkeää, kun otetaan huomioon ELY-keskukselle säädettävä seurantatehtävä (KRL 14 §).

Luku 12 Vaikutusten arviointi kaavoituksessa

Luonnoksen 70 §:n perusteluiden mukaan kaavan tulisi perustua kaavan todennäköisesti merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun, mikä vastaisi nykyistä paremmin SOVA-direktiivissä käytettyä ilmaisua. Muutoksena nykyiseen säännökseen puhuttaisiin myös em. suunnittelun edellyttämästä tarpeellisesta tiedosta ja selvityksistä. Tällä tarkoitettaisiin laajasti suunnittelun aikana ja ennen sitä kertynyttä ja hankittavaa suunnittelua palvelevaa tietoa, joka voisi perustua niin tutkimuksiin, selvityksiin kuin myös osallisilta vuorovaikutusmenettelyn kautta kerättävään tietoon ja aineistoon. Lapin ELY-keskus pitää perusteluissa esitettyä hyvänä tarkennuksena, joka korostaa myös osallistamisessa kerätyn tiedon ja aineiston merkitystä suunnittelun osana.

Luku 13 Viranomaisyhteistyö sekä lausunnot valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista, kaavoista ja kaupunkiseutusuunnitelmasta

75 § Lausunnot yleiskaavaehdotuksesta

ELY-keskus katsoo, että kunnan tulisi kaikissa tapauksissa pyytää ELY-keskuksen lausunto yleiskaavaehdotuksesta. Velvoite on perusteltua ELY-keskuksen edistämisen- ja valvontatehtävän sekä yleiskaavoituksen merkittävyyden kannalta. 2 momentin sanamuoto lausuntopyynnön tarpeettomuudesta aiheuttaa liikaa tulkinnanvaraa. Mm. pelkkä lausunnon saaminen jo riittäisi, lausunnon huomioon ottamista ei edellytettäisi.

ELY-keskus toteaa, että mikäli säädöksellä on tarkoitus sujuvoittaa prosessia, tavoite ei ole perusteltu, koska nähtävilläoloaika määrittelee joka tapauksessa kaavoitusmenettelyn aikataulua. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan lausuntovelvoite saamelaiskäräjiltä on perusteltu saamelaisten kotiseutualueella.

76 § Lausunnot asemakaavaehdotuksesta

ELY-keskus katsoo, että pykälän 1 momentin säädös on perusteltu ELY-keskuksen edistämisen- ja valvontatehtävän kannalta ja kun kaava koskee 1 momentin 1 kohdassa mainittuja asioita.

Pykälän 2 momentin säädös lausuntopyynnön tarpeellisuudesta on liian tulkinnanvarainen, jonka osalta ELY-keskus toistaa edellä lausumansa (KRL 75 §).

Luku 17 Tontit

MRL:iin verrattuna ohjeellisesta tonttijaosta luovutaan ja sitovan tonttijaon korvaa tonttijakosuunnitelma, jonka laatimisesta määrätään asemakaavassa 93 §:ssä määriteltyjen asioiden toteutuessa. ELY-keskus toteaa, että muutos selkeyttää tonttijakoa siten, että voidaan puhua vain yhden tyyppisestä tonttijaosta.

94 §:n mukaan tonttijakosuunnitelmaa laatiessa tulisi noudattaa asemakaavaa. Aiemmin MRL 79 §:ssä todettiin, että asemakaava on ohjeena laadittaessa erillistä tonttijakoa. Pykäläluonnoksessa uutena kirjauksena on vähäisen poikkeamisen mahdollisuus asemakaavasta silloin, kun poikkeamisella ei puututa vähäistä enempää kenenkään asemakaavaan perustuvaan oikeuteen tai etuun. ELY-keskus pitää kannatettavana, että asemakaavan tonttijakoa ohjaava rooli säilyy vahvana ja vähentää osaltaan asemakaavan ja tonttijaon välisiä mahdollisia ristiriitoja.

95 §:n mukaan tonttijakosuunnitelma tulisi esittää tietomallina, jossa tietosisältö esitetään vakioidussa muodossa. Lapin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan kyseinen esitystapa on kannatettava, sillä se on yhtenäinen esitystapa kuten kaavojen osalta on tässä lakiluonnoksessa esitetty.

Luku 25 Rakentaminen

188 §:n mukaan väliaikaisen rakennuksen rakentaminen olisi mahdollista enintään kymmeneksi vuodeksi, jonka jälkeen luvan edellytysten täytyminen olisi arvioitava uudelleen. ELY-keskus kiinnittää huomiota pidentyneeseen 10 vuoden aikaan suhteessa MRL 176 §:ään ja mahdollisuuteen luvan voimassaolon jatkamiseen. ELY-keskus pitää aikaa (10+? vuotta) erittäin pitkänä, kun otetaan huomioon väliaikaisen rakennuksen luonne ja perusteluluonnoksessa esille tuotu pohdinta kiinteistön tulevasta käytöstä tai purkamisesta.

Luku 27 Rakentamisen luvanvaraisuus

208 § Rakentamislupa

Rakennusluvasta ja toimenpideluvasta luovuttaisiin ja kahden eri lupamuodon sijaan säädettäisiin vain rakentamisluvasta, mitä ELY-keskus pitää sinällään kannatettavana muutoksena.

1 momentissa säädettäisiin rakentamisluvan edellyttämästä rakentamisesta uudessa rakennuskohteessa. Muiden kuin asuinrakennusten osalta ehdotettaisiin lupakynnyksen rajaksi vähintään 30 neliometriä tai 120 kuutiometriä riippuen siitä, onko rakennusoikeus asemakaavassa tai suoraan rakentamista ohjaavassa yleiskaavassa määritetty neliö- vai kuutiometreinä. Lapin ELY-keskus toteaa, että ainakin Lapissa rakennusoikeus määritetään kaavoissa käytännössä poikkeuksetta kerrosalana, eli kerrosneliometreinä. Lakiluonnoksen 1 ja 2 momentissa ei tunnisteta lainkaan kerrosalaa. Pinta-ala tulisi määritellä tarkemmin ja ELY-keskus esittää kerrosalan käyttöä.

Rakentamisluvan edellyttäminen vähintään 30 neliometriä olevalle rakennukselle on herättänyt runsaasti keskustelua Lapin kunnissa. Näkökohtia ovat mm. valvonta, kiinteistövero, ympäristöhaitat, turvallisuus ja terveellisyys. ELY-keskus korostaa, että pienikin tulisijallinen rakennus edellyttää viranomaisvalvontaa.

Rakennus on määritelty lakiluonnoksen 3 §:ssä ja esimerkiksi rakennuksen rakentamisesta ranta-alueelle on säädetty lakiluonnoksen 53 §:ssä. Käytännössä siis rakennuksen rakentaminen ranta-alueelle edellyttäisi poikkeamista KRL 53 §:n säädöksistä, mutta ei välttämättä rakentamislupaa. Sama koskisi yleiskaavasta ja asemakaavasta poikkeamista.

Lakiluonnoksen mukaan rakentamislupa voitaisiin kuitenkin edellyttää myös pienemmille rakennuksille, mikäli ne sijoittuvat esimerkiksi RKY- tai valtakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille. Epäselväksi kuitenkin jää, miten rakennusvalvonta saisi ko. tapauksessa tiedon rakentamisesta, kun ilmoittamisvelvollisuutta ei enää ole. Tulkinta ja selvittämisvelvollisuus jäisi tässä tapauksessa rakennushankkeeseen ryhtyvälle, eikä rakennusvalvonnalle, mitä ELY-keskus pitää hyvin ongelmallisena. Lisäksi rakentamisluvan vaativassa rakentamisessa on huomioitu muun muassa energiakaivot, mutta ei esimerkiksi kiinteistökohtaista jätevesien käsittelyjärjestelmää.

ELY-keskuksen näkemyksen mukaan rakentamislupaa edellyttävien kohteiden määrittelyä tulee harkita erittäin tarkoin. Pykälä perusteluineen tulee kirjoittaa auki selkeästi, jotta välttyttäisiin erilaisilta tulkinnoilta rakennushankkeeseen ryhtyvän ja rakennusvalvonnan välillä sekä kuntien rakennusvalvontoja työllistävältä jälkiseurannalta.

Pilaantumattoman maa-aineksen välivarastointi

Lakiluonnoksen 208 § 1 momentin 8 kohdan mukaan uuden rakennuskohteen rakentaminen edellyttää rakentamislupaa, jos kohde on: ... 8) erityistä toimintaa varten rakennettava alue, josta aiheutuu vaikutuksia sitä ympäröivien alueiden käytölle. Kohta pitää hallituksen esityksen perusteluiden mukaan sisällään pilaantumattoman maa-aineksen välivarastoinnin sellaisessa tapauksessa, jossa maa-ainekselle ei voida katsoa muodostuva jäteluonnetta.

Maa-aineksen jäteluonnetta käsitellään ympäristöministeriön muistiossa Kaivetut maa-ainekset - jäteluonne ja käsittely (Ympäristöministeriö 3.7.2015). Sen mukaan yhtenä edellytyksenä sille, ettei maa-ainekselle katsota muodostuvan jäteluonnetta on, että sen jatkokäyttö on varmaa. Käytön varmuutta osoittaa se, että maa-aines toimitetaan kaivupaikalta suoraan käyttökohteeseen eikä sitä varastoida pitkään. Yleensä yli vuoden kestävä varastointi katsotaan pitkäaikaiseksi. Esimerkiksi isojen aluerakentamiskohteiden, tie- ja ratahankkeiden tai muiden pitkäkestoisten rakennushankkeiden yhteydessä hyödyntämiseen liittyvää varastointia on käytännössä kuitenkin usein tarpeen jatkaa muutaman vuoden ajan. Tällöin hyödyntämisen varmuus tulee erikseen osoittaa esimerkiksi kohdetta koskevassa rakennussuunnitelmassa. Jatkokäyttöä varten välivarastoitavan maa-aineksen käyttötarkoitus on oltava tiedossa jo maa-aineksien varastoinnin alussa. Varasto voi sijaita kaivupaikalla tai muulla alueella.

Nykyisellään jätteeksi luokittelemattoman pilaantumattoman maa-aineksen välivarastointi ei siis edellytä lainkaan lupaa, jos sen hyötykäyttö on varmaa ja suunnitelmallista. Varsinaisen hyödyntämisen täytyy kuitenkin perustua viranomaisen hyväksymään suunnitelmaan. Ehdotettu maa-aineksen välivarastoinnin rakentamislupa liittyisi

nimenomaisesti juuri tällaisen jätteeksi luokittelemattoman maa-aineksen välivarastointiin.

Esitetyn lakimuutoksen on hallituksen esityksen mukaan tarkoitus helpottaa ja tehostaa kaivettujen maa-ainesten käyttöä. Tosiällisesti ehdotuksella luotaisiin uusi lupamenettely toiminnalle, joka ei nykyisellään edellytä erillistä lupaa. Uusi lupamenettely on omiaan lisäämään pilaantumattomien maa-ainesten hyödyntämiseen liittyvää hallinnollista taakkaa, eikä siten edistä hallituksen esityksen tavoitteita. Erillinen välivarastoinnin lupa ei ole tarpeellinen, vaan välivarastointi voidaan jatkossa huomioida osana hyödyntämiskohteen lupaa.

Kaivettujen maa-ainesten käytön edistämisen osalta tulisi erityisesti kiinnittää huomioita siihen, miten kevennettäisiin menettelyjä sellaisten pilaantumattomien maa-ainesten osalta, joille muodostuu jäteluonne ainoastaan siitä syystä, ettei niille ole osoiteta välitöntä ja varmaa hyötykäyttöä. Tällaisten maa-ainesten välivarastointi edellyttäisi ehdotetusta muutoksesta huolimatta jatkossakin ympäristölupaa.

Haja-asutusalueella maa-aineksen jäteluonteeseen arvioinnissa ongelmaksi usein muodostuu, ettei jatkokäytön voida katsoa olevan suunnitelmallista, jollei sen jatkokäyttö perustu viranomaisen hyväksymään ilmoitukseen, lupaan tai esimerkiksi asema- tai yleiskaavaan. Haja-asutusalueella yleis- ja asemakaava-alueen ulkopuolisilla alueilla tehtävät työt, joihin pilaantumattomia maa-aineksia voisi hyödyntää (esim. täytöt ja pengerrykset), eivät yleensä edellytä viranomaislupaa tai ilmoitusta, joten niiden osalta suunnitelmallisuuden todentaminen on hankalaa. Pelkän välivarastoinnin luvittaminen ei poista maa-ainesten jäteluonteeseen arvioinnin haasteita tilanteissa, joissa lopullinen hyödyntämistoiminta jää luvanvaraisuuden ulkopuolelle. Tuleekin harkita, onko rakentamisluvalla mahdollista myöntää lupa välivarastoinnin sijaan pilaantumattoman maa-aineksen hyödyntämiseen, mikäli hyödyntäminen itsessään ei edellytä muuta viranomaisen hyväksyntää.

Maa-ainesten välivarastoinnin luvanvaraisuuden edellytyksenä pykälätekstin mukaan olisi, että maa-ainesten välivarastoinnista aiheutuu "vaikutuksia sitä ympäröivien alueiden käytölle". Rajanvetoa rakentamisluvan ja ympäristönsuojelulain 27 § 2 momentin 3 kohtaan perustuvan ympäristöluvan (= on kyse toiminnasta, josta saattaa ympäristössä aiheutua eräistä naapuruussuhteista annetun lain (26/1920) 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta räsitystä) välillä tulisi perusteluissa selkiyttää.

Lisäksi tulee tarkastella, onko kuntien rakennusvalvontaviranomaisilla riittävää asiantuntemusta arvioida maa-aineksen jäteluonnetta ja maa-aineksen välivarastointiin liittyviä ympäristön pilaantumisen vaaran ehkäisemiseen liittyviä reunaehtoja. Pilaantumaton maa-aines voi olla peräisin alueelta, jossa on korkeat haitallisten aineiden luontaiset taustapitoisuudet tai jossa pilaantumaton luonnon maaperä on ominaisuuksiltaan sellaista, että se voi toisessa sijainnissa aiheuttaa ympäristöhaittaa (esimerkiksi happamat sulfaattimaat tai savipitoisen tai runsaasti orgaanista ainesta sisältävän maa-aineksen sijoittaminen hyvin vettä läpäisevälle pohjavesialueelle). Tämä voi rajoittaa maa-aineksen soveltuvia välivarastointi- ja hyödyntämispaikkoja ja vaikeuttaa

väliavarastointipaikan soveltuvuuden arviointia rakennusvalvontaviranomaisessa.

209 § Rakentamislupaan kuuluva sijoittamislupa ja toteuttamislupa

Perusteluluonnoksen mukaan rakentamisluvan myöntäminen säädettäisiin kunnan tehtäväksi ja kunta voisi hallintosäännöllään päättää, kuinka työ organisoitaisiin kunnan sisällä. Suurempi kunta voisi esimerkiksi organisoida rakentamisluvan myöntämisen siten, että sijoittamislupa ratkaistaisiin kaupunkisuunnittelussa ja toteuttamislupa rakennusvalvonnassa.

ELY-keskus pitää tärkeänä, että laissa säädetään ja perustelutekstissä tuodaan selvemmin esille rakennusvalvontaviranomaisen rooli lupamenettelyssä ja erityisesti siinä, että se viranomaisena arvioi osana toteuttamislupaharkintaa esimerkiksi olennaisten teknisten vaatimusten täyttymisen.

211 § Sijoittamisluvan edellytykset alueella, jolla ei ole asemakaavaa

Rakennuspaikan vähimmäisala on lakiluonnoksessa 1000 neliometriä. Ottaen huomioon rakennuspaikalle rakennusten lisäksi mahdollisesti sijoittuvien maalämpöjärjestelmän, kiinteistökohtaisen jätevesien käsittelyn ja vesikaivon, pitää ELY-keskus luonnoksessa säädettyä rakennuspaikan vähimmäisalaa pienenä eikä se ole ELY-keskuksen näkemyksen mukaan linjassa ilmastonmuutoksen hillintään pyrkimisessä. Lisäksi 1 momentin 6-kohdassa on mainittu haitta ympäristölle, muttei haittaa terveydelle. Myös kuntien rakennustarkastajat ovat tuoneet esille nämä seikat ELY-keskuksen ja kuntien rakennusvalvontojen välillä käydyissä palavereissa.

214 § Toteuttamisluvan edellytykset

Kuten lakiluonnoksen 209 §:n osalta ELY-keskus on todennut, pitää se tärkeänä, että lain säädöksessä ja perustelutekstissä tuotaisiin esille rakennusvalvontaviranomaisen rooli lupamenettelyssä ja erityisesti siinä, että se viranomaisena arvioi osana toteuttamislupaharkintaa esimerkiksi olennaisten teknisten vaatimusten täyttymisen.

Luku 28 Lupamenettely

Uutena säädöksenä (KRL 229 §) lakiluonnokseen on lisätty viranomaisen palvelulupaus hakemuksen käsittelystä (HallL 23 §). ELY-keskuksen kuntien rakennusvalvontojen kanssa käymissä palavereissa on tuotu esille, että huomattava osa kunnista on suljettuna lomakaudella, yleensä heinäkuussa. Kunnat ovat yleensä informoineet asiasta web-sivuillaan ja/tai kunnallisissa ilmoituksissa.

Luku 29 Kelpoisuusvaatimukset

244 § Suunnittelijoiden kelpoisuusvaatimukset

ELY-keskus kiinnittää huomiota siihen, että lakiluonnoksen 2 momentin 3-kohdassa viimeinen "tai" -sana mahdollistaisi sen, että vaativan tasoissa hankkeissa ei olisi enää kokemusvelvoitetta

suunnittelutehtävistä, jos suunnittelija on erikoistunut kyseisiin tehtäviin. Lisäksi lakiluonnoksen 4-kohdan mukaisesti tavanomaisessa suunnittelutehtävässä ei enää olisi lainkaan kokemusveloitetta. Kokemusveloitteesta luopuminen ei välttämättä nosta rakentamisen laatua. Tämän ovat tuoneet esille myös kuntien rakennustarkastajat ELY-keskuksen ja kuntien rakennusvalvontojen välillä käydyissä palaverissa.

252 § Rakennustarkastajan pätevyys

Pykäläluonnoksen perustelujen mukaan ”säädökseen ei enää sisältyisi MRL 108 §:n mukaista siirtymäsäännöstä, sillä on oletettavissa, että rakennustarkastajina ei enää työskentele henkilöitä, joiden työn turvaamiseksi siirtymäsäännös oli alun perin tarpeen.” ELY-keskus haluaa tuoda esille, että esimerkiksi Lapin maakunnassa on tällä hetkellä 10 rakennustarkastajaa, jotka ovat palkattuna MRL:n mukaisen siirtymäsäännöksen perusteella. Lisäksi ELY-keskus kiinnittää huomiota perusteluihin, joiden mukaan rakennustarkastajana voisi työskennellä myös henkilö, jolla ei ole rakennusalan korkeakoulututkintoa, joka ELY-keskuksen näkemyksen mukaan tulisi olla minimivaatimus.

253 § Edellytykset vaativan tasoisen rakennusvalvontaviranomaisen järjestämiselle

ELY-keskuksen kuntien rakennusvalvontojen kanssa käymissä palaverissa on tuotu esille, että esimerkiksi Lapin maakunnassa (21 kuntaa) ei ole tällä hetkellä yhtään kuntaa, jolla olisi käytännössä mahdollisuus järjestää rakennusvalvontaa vaativan tasoisena. Lähin kunta, jolla on mahdollisuus järjestää vaativan tasoisen rakennusvalvontaa, on Oulu. Löytyykö Oulussa resursseja rakentamislupahakemusten käsittelyyn ja valvontaan? Lisäksi huolta on herättänyt myös valmistelevan rakennusvalvonnan ja varsinaisen päätöksen tekevän viranomaisen välinen vastuujako.

Kuntien pitäisi hankkia lisäresursseja, mutta lakiluonnoksen edellyttämien viranhaltijoiden rekrytointi on vaikeaa mm. kuntien palkkatason vuoksi. Lisäksi yhtenä huolena kunnissa on tavanomaisiin rakennusvalvontoihin mahdollisesti tuleva resurssien vähentämistarve.

Kummastusta Lapin kunnissa on lisäksi herättänyt se, että lupahakemukset käsitellään ja esimerkiksi rakennuslupaharkinta tehdään pääpiirustusten mukaan, ei erityissuunnitelmien. Mikä lisäarvo on sillä, että viranhaltijalla on vaativan suunnittelutehtävän edellyttämä pätevyys, kun huomioidaan, että rakennushankkeeseen ryhtyneellä on kuitenkin lakiluonnoksen 254 §:n mukainen huolehtimisvelvollisuus?

Luku 31 Rakennusvalvonnan järjestäminen

263 §:n osalta ELY-keskus viittaa lakiluonnoksen 253 §:stä lausumaansa.

Luku 37 Muutoksenhaku ja oikaisukehotus

Voimaantuloa ja täytäntöönpanoa koskevat pykäläehdotukset (335-344 §) on sisällytetty lukuun 37, jossa säädetään pääasiassa muutoksenhausta. ELY-keskus esittää, että voimaantuloa ja

täytäntöönpanoa koskevat pykälät olisivat selkeyden vuoksi oma lukunsa.

Luku 38 Erinäisiä säännöksiä

ELY-keskus pitää hyvänä, että tiedoksianto-ohjaavat pykälät on koottu selkeyden vuoksi saman luvun sisältöön.

Esitys maa-aineslain muuttamisesta

Maa-aineslakia esitetään muutettavaksi siten, että luvanvaraisuutta (4 §) koskevaan pykälään lisätään uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin poikkeuksesta maa-ainesten ottamisen luvanvaraisuuteen koskien lainvoimaisen asemakaavan toteuttamista valmistelevia kaivu- ja louhintatoimenpiteitä. Ottamisessa on esityksen mukaan lisäksi noudatettava 3 §:n 1 momentin vaatimuksia.

Luonnoksesta hallituksen esitykseksi jää epäselväksi, mihin asemakaavan toteuttamista valmistelevilla toimenpiteillä viitataan. Lapin ELY-keskus toteaa, että rakentamiseen liittyvä kaivaminen ei voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti kuulu maa-aineslain soveltamisalaan (MAL 2 § 1 momentti 2 kohta). Hallituksen esitysluonnoksessa ei riittävällä tavalla avata sitä, mitä ovat ne asemakaavan valmistelemiseen liittyvät toimenpiteet, jotka eivät ole rakentamisen yhteydessä tapahtuvia. Epäselväksi jää, miksi näiden toimenpiteiden tulee erikseen todeta kuuluvan luvanvaraisuuden ulkopuolelle.

Lakimuutos mahdollistaisi hyvinkin laajamittaisen ottotoiminnan ilman ennakkovalvontaa ja maa-aineslain mukaista lupaa sekä lupaan liittyvää valvontaa. Hallituksen esitysluonnoksen mukaisesti nämä toimenpiteet saattavat koskea laajoja alueita ja olla vaikutuksiltaan merkittäviä. Lapin ELY-keskus katsoo, että muutos on huolestuttava siltä osin, että toiminta rinnastetaan kotitarveottamiseen. Lapin ELY-keskus huomauttaa, että kotitarveottamistakin kuitenkin koskee ilmoitusmenettely tietyn ottomäärän ylityksessä (MAL 23 a §, 3 momentti). Luonnoksen mukainen ottamistoiminta jäisi kaiken maa-aineslain mukaisen ennakkovalvonnan ulkopuolelle. Ennakkovalvonnan puuttuessa toiminta voi pahimmillaan olla maa-aineslain 3 §:n vastaista. Esimerkiksi luokitelluilla pohjavesialueilla toiminta voi aiheuttaa vahinkoa pohjaveden määrälle ja laadulle.

Mikäli lakimuutos hyväksyttäisiin esitetyllä tavalla, tulisi asemakaavan laadullisiin vaatimuksiin lisätä vaatimus siitä, että kaavan toteuttamista valmistelevat kaivu- ja louhintatoimenpiteet eivät aiheuta maa-aineslain 3 §:n vastaisia seurauksia, ja näitä koskevat selvitykset tulee tehdä riittävällä tarkkuudella. Lapin ELY-keskus toteaa, että kaavan laatimisen yhteydessä tehtävien selvitysten tarkkuustaso ei nykyisellään ole riittävä. Kaavan laatimisvaiheessa tulisi myös tarkastella sitä, miten ottaminen tulisi toteuttaa, jotta se ei olisi maa-aines- tai ympäristönsuojelulain vastaista.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt ylitarkastaja Hannu Raasakka ja ratkaissut yksikön päällikkö Leena Ruokanen.

Tämä asiakirja KEHA/5173/2021 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/5173/2021 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Ruokanen Leena 07.12.2021 15:30

Esittelijä Raasakka Hannu 07.12.2021 15:29